



Cetatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 8(36) AUGUST-2023



Nr. 8 (36)/ AUGUST 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Vlădica dr. Partenie Ciopron pe frontiera de vest la Satu Mare (fotografii inedite)

Col. dr. Constantin Moșincat

1



Vlădica general dr. Partenie Ciopron într-o vizită pe frontiera de vest, pe vremea când aici se construia linia fortificată¹, care a fost dublată de biserici². A ajuns și la Satu Mare. Acolo a fost bine primit de autoritățile locale, de slujitorii bisericii (al doilea din dreapta pr. Rudjea), și militarii din garnizoană. În lipsa mărturiilor scrise presupun că generalul de lângă Vlădica armatei, să fie Papadopol, comandantul Garnizoanei , nu știm.

Dar știm că în 26 octombrie 1937, de sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Episcopul Nicolae (al Oradiei), în fruntea unui impresionant sobor format din 36 de preoți, a săvârșit serviciul religios, urmat de sfințirea temeliei primei biserici ortodoxe din orașul Satu Mare. Înainte de ceremonialul sfințirii temeliei catedralei, P.S. Dr. Nicolae Popovici a săvârșit rânduiala numirii și prezentării părintelui protopop profesor Ioan Rujdea (al doilea din dreapta pe rândul 2). Catedrala care s-a ridicat la peste 12 milioane a fost deschisă pe 29 iunie 1940. A fost păstorită în perioada 1940-1944, după cedarea temporară a Ardealului, sub ocupației Hortistă, de pr. Teodor Rusu. Protopopiatul Ortodox Satu Mare se desființează în această perioadă, și rămâne preot paroh Teodor Rusu, până în anul 1944. În colecția acestuia de fotografii am găsit și aceste inedite mărturii (puse la dispoziție de fiul acestuia pr. Dorel Octavian Rusu – fost protopop de Oradea – cu scop de valorificare istoric, științific și cultural).

În imaginea alăturată avem fotografia Episcopului Partenie Ciopron, coborând din catedrala Ortodoxă din Satu Mare, pe scara improvizată a



¹ Vezi Col. dr. Constantin Moșincat, *Cazemata, Sistemul românesc de fortificații(1937-1940)*, Editura Tipo MC, Oradea, 2021

² Idem, *Biserica ca al doilea brâu de fortificații*, editura Trira, Oradea, 2018



șantierului (1937-1939). Nu avem informații exacte despre vizita făcută pe frontiera de Vest de către Vlădica armatei, dar presupunem că s-a făcut în perioada 1938-1939, când biserica-catedrală a fost ridicată și acoperită, conform istoricului acesteia prezentat de dr. Daniela Bălu.

Multe întâmplări, cu valoare simbolică și cu mare încărcătură patriotică, au rămas necunoscute datorită faptului că pe aceste mărturii fotografice, de pildă, nu există nici o însemnare. Doar simpla asociere și unele detalii ne conduc cercetarea spre anume date relevante. Cum este cazul și acestei fotografii în care recunoaștem figurile Ep. Dr. Nicolae Popovici, al Oradei și Ep. Vasile Stan al Maramureșului³, care ar putea fi la masa de după înscăunarea lui Vasile Stan?. Am alăturat o altă fotografie, a generalului Georgescu P. Ion, care pare a însoți la masă și pe cei doi episcopi. Acesta era comandant al Diviziei 20 Târgu Mureș, trupe dislocate pe frontiera de vest și pentru a bara Poarta Someșului.

2

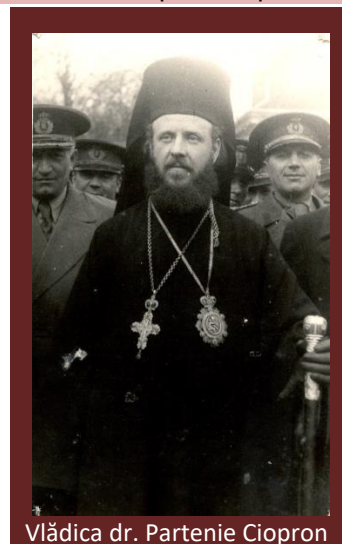


Col. Georgescu P. Ion,

?, dr. N. Popovici(Oradea), dr. Vasile Stan(Maramureș)

Pe episcopul Nicolae al Oradei, regele Carol al II-lea îl considera, alături de oștire și școală, cea mai de căpetenie putere a românismului iar Episcopii de la graniță niște „cetăți de care trebuie să se spargă valurile dușmane. Ești ostaș al Domnului, dar să nu uiți niciodată că ești acolo și ostaș al neamului tău”⁴.

O misiune aparte revenea Episcopului Armatei Partenie Ciopron⁵, cel care era conducătorul sufletesc al oștirii, acela care, în timpul războiului, pe front, a învățat bucuria și suferința soldatului. La investirea sa, regele preciza: „Nu ești episcop ca ceilalți, nu ești Episcop cu eparhie, ci unul în a cărei grijă țara a pus întărirea sufletească a acelor care cu piepturile lor sunt chemați să apere hotarele țării”⁶. Față de această misiune, tânărul episcop al armatei se angaja să slujească precum o făcuse pe front, a alungat cu arma pe dușman. De aici înainte, cu arma „cuvântului evanghelic – secondat de preoții militari – voi predica ostașilor români, de la un capăt la altul al țării: credința în Dumnezeu, credință și supunere Regelui, iubirea de patrie, disciplină necondiționată”. Încrederea și marea responsabilitate care revenea episcopilor din eparhiile de la marginea țării, precum aceea de fortificare morală a poporului, era dificilă datorită lipsurilor materiale de tot felul. Dintre toate, lipsa bisericilor era cel mai adesea resimțită. Din păcate, situația financiară a bugetului statului din acea perioadă nu permitea alocarea fondurilor pentru noi zidiri.



Vlădica dr. Partenie Ciopron

³ Vezi Constantin Moșincat, *Politica de apărare a vestului României (1930-1940)*, Ed. Tipo MC, Oradea, 2007

⁴ Carol al II-lea, *Cuvântare la investirea noilor episcopi*, București, 2 iunie 1936, în *Cuvântările regelui ...*, p.131

⁵ Episcopul dr. Partenie Ciopron (1896-1980) ales, hirotonit și investit în fruntea Episcopiei Armatei a fost un noroc pentru preoțimea militară. Păstorind Episcopia Armatei, în scurt timp, cu râvnă, pricepere și tenacitate de invidiat, i-a refăcut autoritatea și stima în conștiința organelor de conducere ale Oștirii. La 30 septembrie 1937, episcopul dr. Partenie Ciopron împlinea 41 de ani. Cu cinci zile înainte, același an, fusese hirotonit arhieru, în seama Episcopiei Armatei, în paraclisul Palatului patriarhal din București. Sf. Sinod l-a ales, la 17 iunie 1937, ca episcop al Armatei, în competiția cu arhimandritul Iuliu Scriban și preotul Anton Angelescu din Brăila. Potrivit legii, Ministerul Apărării Naționale l-a recomandat Suveranului României pentru investire. Partenie Ciopron în perioada 1916-1921 satisfăcuse stagiul militar pe front și fusese rănit, la 29 iulie 1917, în bătălia de la Cașin-Oituz. Vezi volumul omagial la 125 de ani de la naștere, semnat de Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopul dr. Partenie Ciopron (1896-1980)*, Ed. Graph, Buzău, 2021)

⁶ Carol al II-lea, *Cuvântare la investirea Prea Sfințitului Dr. Partenie Ciopron, Episcop al armatei*, Sinaia 8 octombrie 1937, în *Cuvântările regelui ...*, p. 274



Cetatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 8(36) AUGUST-2023

Încrederea și marea responsabilitate care revenea episcopilor din eparhiile de la marginea țării, precum aceea de fortificare morală a poporului, era dificilă datorită lipsurilor materiale de tot felul. Dintre toate, lipsa bisericilor ortodoxe, în special, era cel mai adesea resimțită. Din păcate, situația financiară a bugetului statului din acea perioadă nu permitea alocarea fondurilor pentru noi zidiri. Dar perspicacitate și râvna noilor episcopi a dus la formarea și crearea unei conștiințe naționale favorabile pentru fortificarea morală, spirituală și de apărare a hotarelor României Mari.

Eparhiile de pe frontiera de Vest a României, au creat o stare complementară, la brâul de piatră și fier, - după cum numise primul ministru Gheorghe Tătărescu cazematele liniei fortificate a frontului de vest, - menite a păzii în contra dușmanilor din afară. Pentru ca **forturile celui de-al doilea brâu**, al eparhiilor de la graniță, să devină sistem operativ, la acea adevărată „*linie Maginot*” românească, președintele Frăției Ortodoxe Române (în continuare: F.O.R.) Sextil Pușcariu, cerea guvernului „să ridice cât mai neîntârziat și ultimul fort care ne lipsește încă în Apus și pe care îl cerem de atâția ani: Episcopia de Timișoara”, acel scut de apărare națională pe granița de vest. Legătura spirituală și trăinicia lucrărilor de fortificații era condiționată de asanarea zonei de acele minorități, care dominau numeric și care nu manifestau loialitate față de regimul românesc. Săpate în pământ, prin iscusința inginerilor, **cazematele** „ne vor apăra cu adevărat numai atunci când în dosul lor nu se găsesc oameni fără legătură cu acest pământ”.

Pe o adâncime de câțiva zeci de kilometri, **brâul de piatră și fier**, va trebui evacuat de orice minoritar, iar în locul lor trebuie aduși „coloniști români ortodocși”. Într-o asemenea împrejurare, construirea de biserici în coloniile românești înființate în lungul graniței de apus era o necesitate. Semnificativă, în acest sens, este scrisoarea preotului paroh Florian Bereteanu, din colonia Regina Maria - (astăzi, Avram Iancu) - , care constatase decăderea morală a moșilor săi, datorită lipsei bisericii, a celor trimiși de statul român să facă dintr-un „simplu hotar despărțitor, graniță de suflete înspre vestul revizionist”. Dându-și seama că ridicarea unei biserici în colonia care purta frumosul nume de Regina Maria prezenta un interes național și ortodox și văzând cum turlele bisericilor din comunele vecine (maghiare) se înălțau sfidând parcă sărăcia bieților coloniști români, 1.300 de suflete, siliți să-și facă rugăciunea într-o modestă și neîncăpătoare casă închiriată, s-au decis să-și îndrepte apelul către inimile milostive. Pentru a-i face pe coloniști folositori scopului național, părintele intervenea pe lângă episcopii de Oradea, Arad, Cluj și Caransebeș, în sprijinirea colectării sumelor necesare ridicării unei biserici de piatră, în care să poată primi mângâierea sufletească necesară și credința eroică a strămoșilor⁷. Pentru a suplini lipsa fondurilor adunate, ban cu ban, preotul a angajat în regie proprie unele lucrări.



Încadrat de un grup de ofițeri și subofițeri (B. geniu din Satu Mare?) – Vlădica dr. Partenie Ciopron

⁷ Vezi Constantin Moșincat, *Rădulești. Plugari la datorie*, ed. Tipo MC, Oradea, 2023, în curs de apariție



Este un fapt sigur că, în acțiunea strategică a Bisericii Ortodoxe Române, pentru afirmarea ei ca biserică națională, au fost concentrate toate forțele pentru cuprinderea și pregătirea național spirituală și morală a credincioșilor. În acest scop s-au mobilizat toate resursele materiale și financiare și prin acțiuni misionare și pastorale românii au fost convingși că obolul pentru crucea neamului, de a zidi biserici, pentru slava lui Dumnezeu și a lor, nu va fi un demers zadarnic. Această practică bisericească avusese sprijinul statului, mai ales după ce înalți prelați fuseseră desemnați a conduce ministere: patriarhul Miron, ca prim ministru, Nicolae, al Clujului, ca ministru la Culte și Arte. La Cluj, Timișoara, Arad, Satu Mare și Oradea (deși s-au strâns fonduri, începând cu luna decembrie 1937, nu s-a putut ridica proiectata Catedrală a Soarelui, datorită cedărilor teritoriale în urma Dictatului de la Viena, din 30 august 1940), adică pe lungimea frontierei de Vest a României, s-au zidit impresionante Catedrale ortodoxe. Când să fi fost patriarhul Miron Cristea la Satu Mare?

4



Patriarhul Miron Cristea și Nicola Titulescu la Satu Mare



Nicolae Bălan (al Clujului) la Satu Mare, cu pr. Rușdea și pr. T. Rusu

Așteptăm informații și sugestii pentru completarea informațiilor.

-Va urma-